تحلیل

اردن در جست‌وجوی راهی به دمشق

دکتر محمدجواد گودینی
مترجم

هر آن کس که سخنان و اظهارات پادشاه اردن عبدا... ثانی را دنبال کند و گفته‌های وی درباره آینده روابط سیاسی کشورش با سوریه و عراق را جست‌وجو نماید، به این نتیجه خواهد رسید که وی در پی آن است در سیاست خارجی‌اش بازنگری کلی کرده و تغییرات محسوسی را به اجرا درآورد. مهم‌ترین مولفه این تغییرات، کاهش وابستگی اردن به کشورهای نفتی خلیج فارس و افزایش روابط با کشورهای همسایه به‌ویژه سوریه، عراق و ترکیه است.

اردن به این نتیجه رسیده که حمایت مالی کشورهای عربی منطقه اگر نسبت به اردن انجام گیرد، بسیار تحقیرآمیز و همراه با مطالبات فراوان از این کشور عربی خواهد بود که با نقش منطقه‌ای اردن و خواسته‌های ملت آن، در تعارض است.

پادشاه اردن در سخنان اخیرش توجه ویژه‌ای بر روابط دوسویه با سوریه مبذول داشته و اظهار امیدواری کرد سطح روابط میان دو کشور به وضع سابقش در ابعاد سیاسی و اقتصادی بازگردد. بنابراین هیچ بعید نخواهد بود عبدا... ثانی پادشاه اردن، پس از عمر البشیر، رئیس‌جمهور سودان دومین مهمان عربی دمشق باشد و سفری به سوریه انجام دهد.

خبرهایی از امان پایتخت اردن به گوش می‌رسد، مبنی بر این که عمر رزاز نخست وزیر این کشور قصد دارد طی هفته‌های آینده سفری به عراق و ترکیه داشته باشد و این دو سفر منطقه‌ای در صورت انجام، در افزایش سطح همکاری میان اردن از یك سو و ترکیه و عراق از سوی دیگر بسیار مهم و تعیین‌کننده خواهد بود؛ اما سوال این است: آیا مقامات بلند پایه اردن سفری به سوریه خواهند داشت؟ آیا نخست وزیر اردن، سفر به دمشق را در جدول برنامه هایش خواهد گنجاند؟

تردیدی نیست نخست وزیر اردن به دلیل تجارب اقتصادی اش به خوبی می‌داند سوریه در مرحله‌ای جدید قرار دارد و نیازمند بازسازی و تجدید قوا بوده و در این راستا کشورهای همسایه می‌توانند نقش مثبت و ارزنده‌ای را ایفا کرده و در بازسازی خرابی‌های سوریه، گامی موثر بردارند.

رهبران کنونی اردن به خوبی دریافته اند راه تحقق رشد اقتصادی، افزایش مالیات و تحمیل هزینه‌های جاری کشور بر دوش شهروندان نیست؛ از سوی دیگر، توجه بیش از اندازه به حمایت‌های مالی برخی از کشورهای متمول عربی نیز راهگشا نخواهد بود. به همین دلیل، پادشاه اردن طی هفته‌های اخیر این عبارت را بارها تکرار کرده است: دوران وابستگی به حمایت کشورهای منطقه و دیگران به سر رسیده است؛ باید اعتماد به نفس پیدا کرده و بر توان خویش متکی باشیم.

تردیدی نیست دولت‌هایی که در کشور اردن طی بیست سال گذشته سرکار آمده‌اند، مرتکب اشتباه‌های فراوانی شده‌اند؛ از جمله: سکوت نسبت به فساد اقتصادی و هدر دادن اموال عمومی، بی‌توجهی به مطالبات مردم اردن، وابستگی بیش از اندازه بر حمایت کشورهای عربی منطقه (کشورهای نفت‌خیز و ثروتمند) و ... اما اکنون زمان آن فرارسیده این رویه نادرست اصلاح شود و اقدامات سازنده‌ای در راستای بهبود روابط اردن با کشورهای همسایه به انجام رسد.

اردن با هدف راضی نگه داشتن برخی از کشورهای عربی منطقه و هماهنگی با سیاست‌های خاورمیانه‌ای ایالات متحده، طی سال‌های گذشته روابط خود با عراق، ترکیه و سوریه را کاهش داد و از بهبود روابط با همسایگانش خودداری کرد.

مقامات اردن ظرف چند سال گذشته با این بهانه که حدود نیم میلیون نفر از شهروندان اردنی در عربستان سعودی مشغول به کار بوده و از این رهگذر سالانه حدود یك میلیارد دلار از دروازه عربستان وارد اقتصاد اردن می‌گردد، می‌کوشیدند با سیاست‌های منطقه‌ای عربستان سعودی مخالفت نکرده و در راستای برنامه‌های سران سعودی گام بردارند. اما به نظر می‌رسد اردن اکنون به ناکامی این سیاست منطقه‌ای پی برده و برخلاف نظر عربستان، در صدد احیای روابط خود با سوریه است.

منبع: رای الیوم

سفر سرزده به ترامپ عراق

شبکه خبری ان.بی.سی نیوز آمریکا با یادآوری سخنان رئیس جمهور آمریکا مبنی بر افزایش ۱۰ درصدی حقوق سربازان در دیدار سرزده از عراق فاش کرد، افزایش حقوق پیش‌بینی شده برای نظامیان آمریکایی در سال ۲۰۱۹ تنها ۲/۶ درصد است. ترامپ چهارشنبه شب همراه همسر خود به‌صورت سرزده به عراق رفت و در پایگاه هوایی عین الاسد در استان الانبار به مناسبت کریسمس با سربازان آمریکایی حاضر در این پایگاه دیدار کرد. این سفر با اعتراض مقامات عراقی مواجه شد. /ایرنا

دیدار شیخ عیسی قاسم با آیت‌ا... سیستانی

شیخ عیسی قاسم، رهبر شیعیان بحرین با آیت‌ا... علی سیستانی مرجع عالیقدر شیعیان عراق در نجف اشرف دیدار کرد. وی روز چهارشنبه بعد از گذراندن دوره درمانی‌اش در لندن وارد شهر نجف اشرف شد. برخی دیگر از شخصیت‌های عراقی از جمله سیدعمار حکیم نیز با شیخ عیسی قاسم دیدار کردند. /مهر

عادل الجبیر (سمت راست) یکی از کارگزاران نزدیک و همفکر بن سلمان بود

شاه عربستان از تغییر ناگهانی وزیر خارجه و چند مقام دیگر دولت چه هدفی داشته است؟

پشت پرده خانه تکانی سعودی

رحیم محمدی
جام جم

روز پنجشنبه خبرگزاری‌ها اعلام کردند سلمان بن عبدالعزیز، پادشاه عربستان تغییرات جدیدی را در کابینه خود ایجاد کرده است. طبق گزارش بی.بی.سی، پادشاه عربستان عادل الجبیر وزیر خارجه پیشین را برکنار و با کاهش درجه، او را به عنوان مشاور در امور خارجه تعیین کرد. همچنین سلمان، ابراهیم بن عبدالعزیز العساف وزیر پیشین دارایی را به عنوان وزیر خارجه جدید کشور معرفی کرد. اما آیا با برکناری الجبیر سیاست عربستان نیز تغییر خواهد کرد؟

سلمان ترکیب شورای امور سیاسی، امنیتی، اقتصادی و توسعه را نیز بازسازی کرد. به این ترتیب که عبدا... بن بندر به وزارت گارد ملی و ترکی عبدا... الشبانه به وزارت رسانه‌ها رفتند. در همین رابطه مساعد العیبان، مشاور امنیت ملی و خالد بن قرار الحربی، مدیر امنیت عمومی شدند. در این تغییرات عبدالعزیز بن سعود بن نایف نیز به وزارت کشور منصوب شد. همچنین ترکی آل‌الشیخ رئیس هیات عمومی ورزش نیز برکنار شد. وی دست راست ولیعهد به‌شمار می‌رفت؛ کما این‌که پادشاه عربستان سفیر خود در انگلستان را هم تغییر داد.

روز گذشته عادل الجبیر بعد از برکناری‌اش از سمت وزیر خارجه، از پادشاه عربستان و ولیعهد این کشور به خاطر این تصمیم تشکر کرد و گفت: از خداوند می‌خواهم به لطف سفارشات پادشاه و ولیعهد در ادامه مأموریتم موفق باشم.

چرا الجبیر؟

تحلیلگران می‌گویند برکناری الجبیر بیش از هر چیز نشان می‌دهد پادشاه عربستان از عملکرد او به‌خصوص در ماجرای قتل خاشقجی رضایت نداشته است به ویژه آن‌که الجبیر به‌رغم مساعدت تمام‌قد ترامپ از بن‌سلمان در همراه کردن کنگره در حمایت از او کاملا ناکام بود. همچنین جایگزینی العساف نیز نشان می‌دهد سلمان بر آن است تا نسبت به حضور در عرصه بازسازی سوریه چنان‌که ترامپ به او دستور داده، حاضر شود یا حداقل نسبت به اجرای این فرمان اعلام آمادگی کرده باشد.

روزنامه فایننشال‌تایمز در تحلیل خود نسبت به این تغییرات نوشت: انتظار می‌رود در آینده تغییراتی در عناصر نزدیك به محمد بن‌سلمان، ولیعهد عربستان نیز رخ دهد. فرانك گاردنر، تحلیلگر سیاسی بی.بی.سی نیز گفت: هرچند ممکن است عادل الجبیر از زیر مجموعه خود اطلاع نداشته و ندانسته باشد که در کنسولگری این کشور در ترکیه چه اتفاقاتی افتاده است، اما به لحاظ رسمی مسؤول این حوادث تلقی می‌شود و برکناری او پاسخی به این اتهامات بوده است.

کاهش یا افزایش قدرت بن سلمان؟

عبدالباری عطوان، تحلیلگر مشهور عرب و سردبیر روزنامه اینترنتی رای الیوم در باره برکناری عادل الجبیر نوشت: همزمانی برکناری عادل الجبیر از مقام وزارت خارجه عربستان که همواره جمله مشهورش این بود که رئیس جمهور سوریه در هر صورت باید حاکمیت را ترك کند، با گشایش سفارت امارات در دمشق، تصادفی نبود. صابر گل‌عنبری در تحلیلی در خبرگزاری تسنیم نوشت: نمی‌توان زیاد برکناری جبیر را با ترور جمال خاشقجی مرتبط دانست؛ اما کاملا بی‌تاثیر هم نبوده است. در هفته‌های نخست ترور وی، جبیر مدتی سکوت سوال‌برانگیز کرد و شایعاتی درباره عزلش منتشر شد. گفته می‌شود جمال خاشقجی از دوستان عادل الجبیر بود.

درهمین رابطه وال استریت ژورنال در تحلیلی نوشت: پادشاه عربستان برای حمایت از پسرش و مهار پیامدهای سیاسی اخیر اقدامات او به‌ویژه بعد از قتل خاشقجی تصمیم به ایجاد تغییراتی در کابینه‌اش گرفته است. به نوشته این روزنامه انگلیسی پادشاه ۸۲ ساله عربستان در این تغییرات حتی همکاران محمد بن سلمان را باوجود این‌که متهم به دست داشتن در قتل خاشقجی هستند، ترفیع درجه دهد.

این تغییرات در واقع نشان می‌دهد پادشاه عربستان همچنان مصمم است از ولیعهد خود با تمام توان دفاع کند. یك تحلیلگر موسسه رند هم گفته است: در ظاهر به نظر می‌رسد تغییرات زیادی است، اما این فقط ویترین ماجراست. این تغییرات نشان می‌دهد درعربستان قدرت همچنان در دست بن سلمان است.

۲ نگاه متفاوت

به گزارش مهر، بعضی دیگر از ناظران می‌گویند: عربستان با این تغییرات سعی دارد به دنیا وانمود کند تغییراتی در عربستان حاصل شده است تا فشارهای خارجی علیه ریاض با توجه به رسوایی‌ها و پرونده‌های موجود ازجمله جمال خاشقجی و جنگ یمن و سیاست خارجی عربستان در امارات در دمشق، تصادفی نبود. صابر گل‌عنبری در تحلیلی در خبرگزاری تسنیم نوشت: نمی‌توان زیاد برکناری جبیر را با ترور جمال خاشقجی مرتبط دانست؛ اما کاملا بی‌تاثیر هم نبوده است. در هفته‌های نخست ترور وی، جبیر مدتی سکوت سوال‌برانگیز کرد و شایعاتی درباره عزلش منتشر شد. گفته می‌شود جمال خاشقجی از دوستان عادل الجبیر بود.

درهمین رابطه وال استریت ژورنال در تحلیلی نوشت: پادشاه عربستان برای حمایت از پسرش و مهار پیامدهای سیاسی اخیر اقدامات او به‌ویژه بعد از قتل خاشقجی تصمیم به ایجاد تغییراتی در کابینه‌اش گرفته است. به نوشته این روزنامه انگلیسی پادشاه ۸۲ ساله عربستان در این تغییرات حتی همکاران محمد بن سلمان را باوجود این‌که متهم به دست داشتن در قتل خاشقجی هستند، ترفیع درجه دهد.

این تغییرات در واقع نشان می‌دهد پادشاه عربستان همچنان مصمم است از ولیعهد خود با تمام توان دفاع کند. یك تحلیلگر موسسه رند هم گفته است: در ظاهر به نظر می‌رسد تغییرات زیادی است، اما این فقط ویترین ماجراست. این تغییرات نشان می‌دهد درعربستان قدرت همچنان در دست بن سلمان است.

۲ نگاه متفاوت

به گزارش مهر، بعضی دیگر از ناظران می‌گویند: عربستان با این تغییرات سعی دارد به دنیا وانمود کند تغییراتی در عربستان حاصل شده است تا فشارهای خارجی علیه ریاض با توجه به رسوایی‌ها و پرونده‌های موجود ازجمله جمال خاشقجی و جنگ یمن و سیاست خارجی عربستان در قبال همسایگان دور و نزدیك که عامل بی ثباتی منطقه است، کاسته شود؛ اما دامنه عزل و نصب‌ها از دایره صرف داخلی فراتر نمی‌رود.

در این تغییرات تمایلی برای تغییر سیاست‌های نظام سعودی مشاهده نمی‌شود و افراد وابسته به محمد بن سلمان همچنان بر اوضاع سیطره دارند و به نوعی این تغییرات را می‌توان در راستای تثبیت قدرت در دست ملك سلمان و فرزندش و به حاشیه رانده شدن بقیه شاهزادگان قوی مثل متعب بن عبدا... فرزند ملك عبدا... شاه سابق و محمد بن نایف ولیعهد سابق دانست.

از سوی دیگر برخی از تحلیلگران با نوعی خوش بینی می‌گویند برکناری الجبیر به معنای « مرگ سیاست خارجی تهاجمی و ماجراجویانه عربستان » است و از همین رو احتمال می‌رود در آینده ما شاهد نزدیك شدن این کشور به سوریه، برخورد به شکل متوازن با تحولات لبنان، بهبود روابط با عراق و زمینه سازی برای خروج تدریجی از بحران یمن باشیم. به‌ویژه آن‌که ابراهیم العساف، سیاستمدار کهنه کاری است که با سه پادشاه یعنی ملك فهد، ملك عبدا... و ملك سلمان کار کرده است. در این میان برخی حتی به احتمال گشوده شدن باب گفت‌وگو با ایران هم در این رابطه فکر می‌کنند.

به هرحال باید منتظر تحولات بعدی بود تا اثبات شود کدام یك از این دیدگاه‌ها درست‌تر بوده است. این تحولات نشان خواهد داد پادشاهی عربستان از تجارب شکست خورده خود طی سه سال گذشته استفاده کرده و راه تازه‌ای در پیش گرفته یا همچنان بر ادامه آن راه و جنگ افروزی‌ها اصرار دارد.

> در این تغییرات تمایلی برای تغییر سیاست‌های نظام سعودی مشاهده نمی‌شود و افراد وابسته به محمد بن سلمان همچنان بر اوضاع سیطره دارند و به نوعی این تغییرات را می‌توان در راستای تثبیت قدرت در دست ملك سلمان و فرزندش و به حاشیه رانده شدن بقیه شاهزادگان قوی مثل متعب بن عبدا... فرزند ملك عبدا... شاه سابق و محمد بن نایف ولیعهد سابق دانست

درنگ

وزیر خارجه جدید عربستان کیست؟

ابراهیم العساف از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۶ زمامدار وزارت دارایی عربستان بود. العساف یکی از شاهزادگانی بود که سال گذشته به اتهام فساد در هتل ریتز کارلتون بازداشت شد اما بعد از تحقیقات آزاد و از اتهامات مطرح شده تبرئه گردید. العساف برای سال‌ها یکی از اعضای برجسته مدیریت شرکت نفت آرامکو در عربستان سعودی بوده است. وی که فارغ‌التحصیل لیسانس رشته اقتصاد و علوم سیاسی از دانشگاه ملك سعود عربستان و فوق‌لیسانس اقتصاد از دانشگاه دنور آمریکاست پیش از این پست‌های زیر را به‌عهده داشته است: وزیر دولت و عضو شورای وزیران سعودی بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸، وزیر دارایی بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۶ و نماینده عربستان در صندوق بین‌المللی پول بین سال‌های ۱۹۸۶ تا ۱۹۸۹.

پرچم سوریه بر فراز شهر منبج به اهتزاز درآمد

فرماندهی کل ارتش سوریه از ورود یگان‌های ارتش به شهر منبج و نصب پرچم ملی این کشور بر فراز این شهر خبر داد. در بیانیه ارتش سوریه آمده است که ورود یگان‌های ارتش به منبج در پاسخ به درخواست اهالی این شهر صورت گرفت. پیشتر فعالان سوری در شبکه‌های اجتماعی تصاویر و فیلم‌هایی را به اشتراك گذاشتند که در آن خودروهای زرهی با پرچم سوریه نشان داده می‌شود که در حال انتقال نیرو به منبج هستند. صبح دیروز یگان‌های مدافع خلق کرد نیروهای خود را به صورت کامل از شهر منبج در شمال شرق سوریه خارج کردند. پیشتر دولت ترکیه تهدید کرده بود که به منبج حمله خواهد کرد. کردهای سوریه برای پیشگیری از وقوع چنین اتفاقی تصمیم گرفتند با عقب نشینی خود سرنوشت منبج را به‌دست نیروهای ارتش سوریه بسپارند. به این ترتیب ارتش ترکیه در برابر یك عمل انجام شده قرار گرفته و هیچ عذر و بهانه‌ای برای حمله تجاوزگرانه به سوریه را نخواهد داشت. ترکیه قصد داشت به دنبال عقب نشینی نیروهای آمریکایی در سوریه حضوری پر رنگ داشته باشد اما با توافق کردهای سوریه و دولت بشار اسد این توطئه خنثی شد. روز گذشته کرملین اعلام کرد از تسلط دوباره نظام سوریه بر مناطق تحت کنترل کردها استقبال می‌کند. روسیه همچنین اعلام کرد قرار است امروز مسؤولان روسی و ترکیه‌ای درباره موضوع منبج و برنامه آنکارا برای انجام عملیات نظامی خود در شرق فرات با همدیگر گفت‌وگو کنند. تصرف منبج توسط ارتش سوریه درحالی است که طی روزهای گذشته دولت‌های عربی نیز در صدد ترمیم روابط خود با دولت دمشق برآمده‌اند. روز پنج شنبه اعلام شد دولت امارات عربی متحده سفارت خود را در دمشق بازگشایی کرده است. به‌دنبال آن دولت بحرین نیز اعلام کرد فعالیت سفارتخانه خود را در سوریه از سر خواهد گرفت. بازگشایی سفارت امارات در پایتخت سوریه سرآغازی برای تحولات جدید در این کشور و به مثابه پیروزی دیگری برای دمشق محسوب می‌شود. این برای نخستین بار پس از حدود هشت سال است که کشورهای عربی یکی پس از دیگری تصمیم به بازگشایی سفارتخانه‌های خود در خاك سوریه می‌کنند. با شروع درگیری‌ها در سوریه در سال ۲۰۱۱ کشورهای عربی به دستور عربستان سعودی یکی یکی سفارت‌های خود را در دمشق تعطیل کردند و در برابر دولت سوریه موضع گرفتند. آنها طی سال‌های گذشته به اشکال گوناگون از گروه‌های تروریستی تکفیری حمایت می‌کردند.

جالب این‌که انور قرقاش، وزیر مشاور در امور خارجی امارات که کشورش در آغاز بحران سوریه و توطئه محور غربی ـ عربی مشارکت فعال داشت و به امید سرنگونی حکومت قانونی این کشور سفارت خود را بست، ادعا کرد هدف بازگشایی سفارت امارات در دمشق با توجه به نفوذ ایران و ترکیه، فعال سازی نقش عربی در قبال سوریه خواهد بود.

> بازگشایی سفارت امارات در پایتخت سوریه سرآغازی برای تحولات جدید در این کشور و به مثابه پیروزی دیگری برای دمشق محسوب می‌شود

اعتراضات مردمی در سودان و تونس

بعد از شروع اعتراضات در سودان خبر می‌رسد که کشور تونس نیز صحنه اعتراضات مردم به گرانی کالاها شده است. از ۱۹ دسامبر اعتراضات در شهرهای مختلف سودان به‌ویژه خارطوم علیه وضعیت اقتصادی شروع شد. دولت سودان می‌گوید تاکنون ۱۹ نفر در این اعتراضات کشته شده‌اند که دو نفر از آنها نیروی امنیتی بودند. این درحالی است که سازمان‌های حقوق بشری تعداد کشته‌های این اعتراضات را بیش از ۳۳۴۰ نفر برآورد می‌کنند. فعالان سیاسی سودان روز گذشته نیز تصمیم گرفته بودند یك تظاهرات میلیونی برگزار کنند. به گزارش الجزیره، طی روزهای گذشته صدها نفر در سودان بازداشت شده‌اند. دولت عمر البشیر تلاش می‌کند با بازداشت سران گروه‌های مخالف ناآرامی‌های این کشور را مهار کند. رئیس جمهور سودان در اولین اظهارات خود متعهد شد اصلاحات واقعی برای تضمین بهبود وضعیت شهروندان انجام دهد. همچنین وزارت خارجه آمریکا در بیانیه‌ای از شهروندان خود خواست به خاطر تنش‌ها و خشونت‌ها در سودان به این کشور سفر نکنند. البشیر، برخی کشورهای ابرقدرت را به بهره برداری سیاسی و اقتصادی از تظاهرات مردم این کشور متهم کرد و گفت: این کشورها به دنبال سلطه‌جویی و به زانو درآوردن مردم و نظام‌ها و کشاندن آنها به مسیر تحقق منافع خود هستند. در همین حال روز پنجشنبه سامح شکری، وزیر خارجه مصر به سودان سفر کرد تا حمایت کشورش را از استقرار و ثبات سودان اعلام کند. شکری در خارطوم گفت: مصر مطمئن است که سودان شرایط کنونی را پشت سر خواهد گذاشت. در همین رابطه شبکه الجزیره گزارش داد که حزب حاکم کنگره نیز در نخستین نشست خود پس از شروع درگیری‌ها گفته است تلاش می‌کند ضمن برقراری ثبات در کشور زمینه را برای انتقال مسالمت‌آمیز قدرت فراهم سازد. اعتراضات سودان به کشور تونس نیز کشیده شده است. به نحوی که خبرگزاری‌ها می‌گویند در شش شهر این کشور تظاهرات برگزار شده است. به گزارش آسوشیتدپرس، تظاهرات ضد دولتی در تونس که از سه روز پیش و در اعتراض به خودسوزی یك عکاس خبری آغاز شد همچنان ادامه دارد. در این ارتباط «حسام‌الدین جبابلی»، سخنگوی پلیس ضدشورش تونس گفته است تظاهرات به شش شهر مختلف این کشور کشیده شده و در جریان آن تاکنون ۲۲ نفر بازداشت شده‌اند. تظاهرات در تونس وقتی آغاز شد که فیلمی از عبدالرزاق زرقی، عکاس خبری در رسانه‌ها منتشر شد که او در آن اعلام کرده بود به‌دلیل اوضاع اقتصادی نابسامان کشور و بیکاری، خودسوزی می‌کند. این عکاس خبری بعد از این خود را به آتش کشید و به‌دنبال آن در شهر قصرین نیز شخص دیگری که در پی خودسوزی بود از سوی پلیس بازداشت شد.